

TUTKIMUSOSIO

Suomalaiset eivät miellä vihapuhetta rikokseksi, mutta paheksuvat sitä

Joka neljäs (26 %) suomalainen pitää rikollisena sitä, että väittää kaikkien johonkin etniseen vähemmistöön kuuluvan olevan rikollisia. Enemmistö (58 %) sanoo sen olevan paheksuttavaa, mutta ei rikollista, käy ilmi KAKS – Kunnallissalan kehittämissätiön tutkimuksesta. Selvä enemmistö kokee myös jonkin kansanryhmän nimittämisen roskaväeksi (63 %) tai sukupuolivähemmistön leimaamisen synnintekijöiksi (58 %) paheksuttavaksi. Joka viides kokee nämä väitteet rangaistaviksi rikoksiksi. Saatuja tuloksia saattaa selittää se, että kiihottaminen kansanryhmää vastaan on varsin harvinainen rikosnimike, eikä kansalaisilla välttämättä ole tiedossa tällaisen rikoksen tunnusmerkistöä.

Kyselytutkimuksessa esitetystä kahdeksasta väittämästä vähiten paheksuntaa kohdentuu siihen, että väittää jonkin puolueen kannattajia rasisteiksi. Vain vajaa kymmenesosa (8 %) pitää sitä rikollisena, mutta enemmistö (53 %) paheksuttavana. Vajaa kolmannes (31 %) hyväksyy väitteen esittämisen ilman tunnontuksia. Kansalaisten mielestä myöskään maahanmuuttajakriittisten leimaaminen natseiksi tai fasisteiksi ei ole sopivaa kielenkäyttöä. Vain viidennes (21 %) hyväksyy varauksetta tällaiset luonnehdinnat. Enemmistö (57 %) pitää tällaista leimaamista paheksuttavana ja joka seitsemäs rikollisena (14 %).

Enemmistön mielestä on moitittavaa (52 %) väittää humalassa tappamisen olevan suomalaisten kansallinen erityispiirre. Yksi kahdeksasta (13 %) kokee tämänkaltaisen väitteen rikolliseksi teoksi ja neljännes (26 %) sananvapauden piiriin kuuluvaksi soveliaaksi ilmaukseksi.

Valkoihoisen väittäminen lahjattomammaksi kuin tummaihoisen (68 %) tai suomalaisen afrikkalaista älykkäämmäksi (61 %) ovat paheksuttavia kannanottoja. Jälkimmäisen väitteen katsoo sananvapauden piiriin kuuluvaksi reilusti joka viides (20 %), kun väite valkoihoisen ihmisen vähempilahjaisuudesta tummaihoisiin nähden on sananvapauden piirissä joka kuudennen (15 %) mielestä.

Esitetystä kahdeksasta väitteestä yksikään ei ole sellainen, jonka esittäminen on kansalaisten enemmistön mielestä rikos. Enemmistö näki kaikki esitetyt väittämät lähinnä paheksuttavina tekoina, siis enemmän tai vähemmän vihapuheena.

Suomalaisten näkemykset eivät ole juurikaan muuttuneet vuodesta 2019. Aavistuksen aiempaa suopeammin kansalaiset suhtautuvat siihen, että nimittelee jonkin puolueen kannattajia rasisteiksi. Muutos on kuitenkin vähäinen.

Puoluekanta erottelee hyvin näkemyksiä erilaisten väitteiden hyväksyttävyydestä. Ääripäitä edustavat vihreiden ja vasemmistoliiton, toisaalla perussuomalaisten kannattajat. Perussuomalaisten tukijat hyväksyvät keskimäärää useammin etnisten vähemmistöjen julkisen leimaamisen. Vihreiden ja vasemmistoliiton tukijat kokevat tällaiset ilmaukset muita

useammiksi rikoksiksi. Kohtuuden nimessä on kuitenkin todettava se, että enemmistö myös perussuomalaisten kannattajista suhtautuu varauksellisesti tämänkaltaisiin väitteisiin.

Vihreiden ja vasemmistoliiton tukijat ovat taipuvaisia hyväksymään sen, että jonkin puolueen kannattajia nimitellään rasisteiksi. Perussuomalaisten kannattajien keskuudessa on puolestaan keskimäärää enemmän niitä, joiden mielestä rasismikortin heiluttaminen on rikollinen teko. Kaikkien muiden puolueiden tukijat asettuvat näkemyksissään lähemmäksi kansalaisten keskiarvoa.

Vihreiden ja vasemmistoliiton tukijat ovat myös taipuvaisia hyväksymään maahanmuuttokriittisten ihmisten leimaamisen natseiksi tai fasisteiksi. Muiden puolueiden tukijat asettuvat voimakkaasti kannalle, että tällaiset ilmaukset ovat sopimattomia. Perussuomalaisten tukijoista keskimäärää useampi pitää näitä väitteitä rikollisina.

Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksessa testattiin suhtautumista väitteisiin, joiden julkinen esittäminen voidaan ääritapauksissa kokea jopa rangaistavaksi vihapuheeksi. Mukana oli myös väittämiä, jotka saattavat olla paheksuttavia ilmauksia. Vastaaja ottivat kantaa kaikkiaan kahdeksaan erilaiseen väittämään. Vastausvaihtoehtoja oli kolme: 1) teko, on vastaajan mielestä rikos, 2) teko on vastaajan mielestä paheksuttava asia, mutta ei rikos ja 3) teko on sananvapauden piiriin kuuluva ilmaus, ei edes paheksuttava asia. Sanatarkasti kysymys kuului seuraavasti.

”Muiden ihmisryhmien nimittely tai luonnehdinta voi olla rikoslain nojalla rangaistavaa (esim. kiihottaminen kansanryhmää vastaan), sallittua mutta paheksuttavaa tai sananvapauden piiriin kuuluvaa kriittistä puhetta. Mitä mieltä olet siitä, että joku julkisesti väittää tai tekee seuraavia asioita?

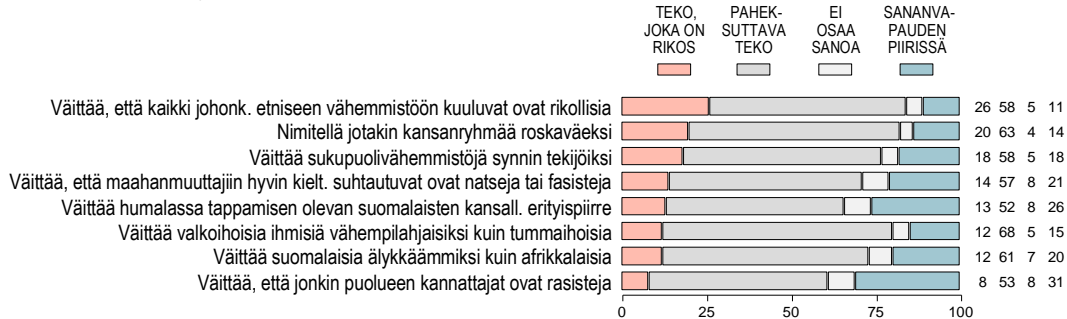
Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksessa määritellään vihapuhe: "Vihapuhetta ovat kaikki ilmaisumuodot, jotka levittävät, lietsovat, edistävät tai oikeuttavat etnistä vihaa, ulkomaalaisvastaisuutta, antisemitismia tai muuta vihaa, joka pohjaa suvaitsemattomuuteen. Tämä koskee niin aggressiivista, suvaitsematonta kansalaismielisyyttä kuin vähemmistöjen, siirtolaisten ja siirtolaistaustaisten ihmisten syrjintää ja vihamielisyyttä heitä vastaan."

Julkisessa keskustelussa termi vihapuhe on muodostunut tulkinnanvaraiseksi. Suomen lainsäädäntö ei määrittele erikseen viharikoksen käsitettä. Kuitenkin vihapuhe voi täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Niistä tavallisin on kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Kiihotus kansanryhmää vastaan on puhetta tai kirjoitusta, jonka tarkoitus on halventaa tai pelotella kansanryhmää tai lietsoa väkivaltaista tai syrjivää toimintaa kansanryhmää vastaan. Yleensä kansanryhmällä tarkoitetaan rodun, etnisen taustan, kansallisuuden, uskonnon, seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden määrittämää ryhmää.

KAKS - Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimuksen toteutti Kantar Public. Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 16.-20.9.2023. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1.013. Vastaajat edustavat maamme 18–79 vuotta täyttäneitä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.

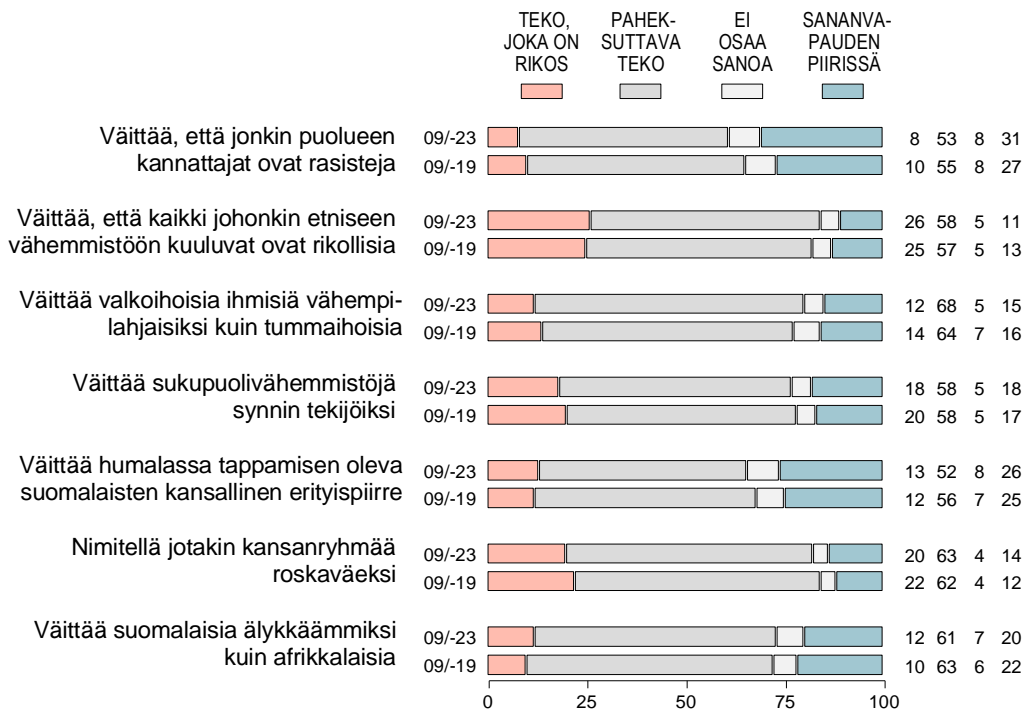
Lisätietoja: Asiamies Antti Mykkänen, 0400570087, antti.mykkanen@kaks.fi

Kuvio 5. MITÄ MIELTÄ ON SIITÄ, ETTÄ JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE SEURAAVIA ASIOITA (vastausvaihtoehdot täydellisinä, ks. teksti, %).

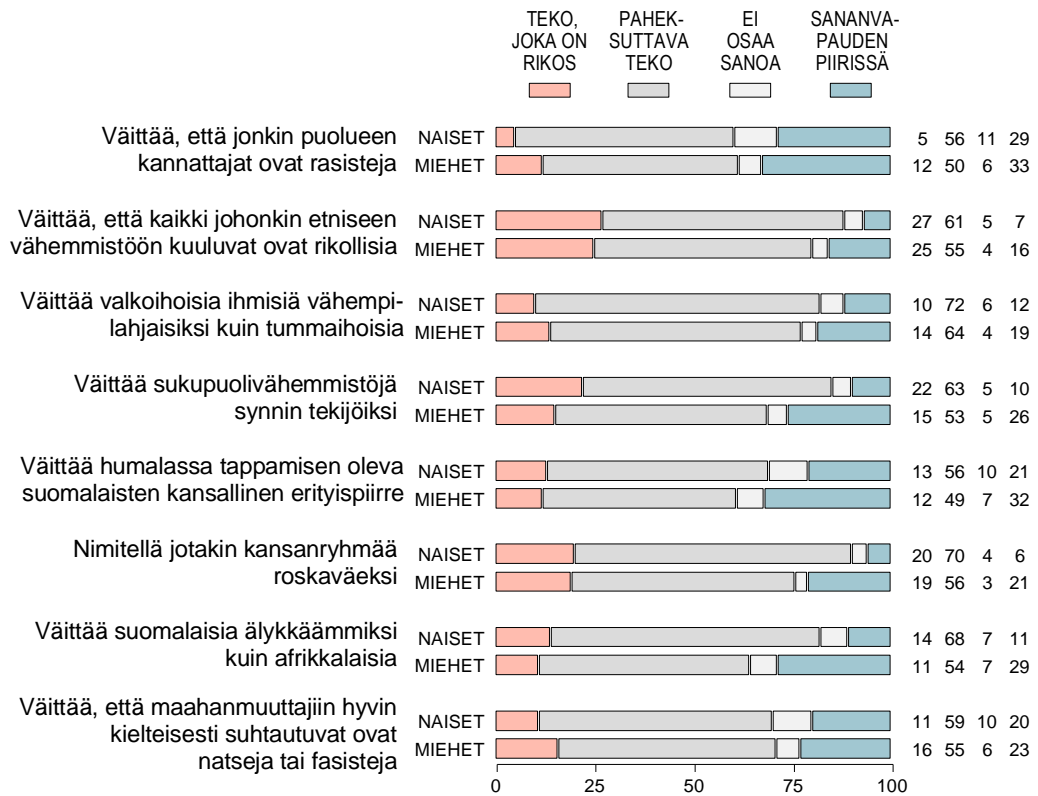
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

Kuvio 5t. MITÄ MIELTÄ ON SIITÄ, ETTÄ JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE SEURAAVIA ASIOITA: ARVIOT SYKSYLLÄ 2019 JA SYKSYLLÄ 2023 (yhteiset arviointikohteet, %).

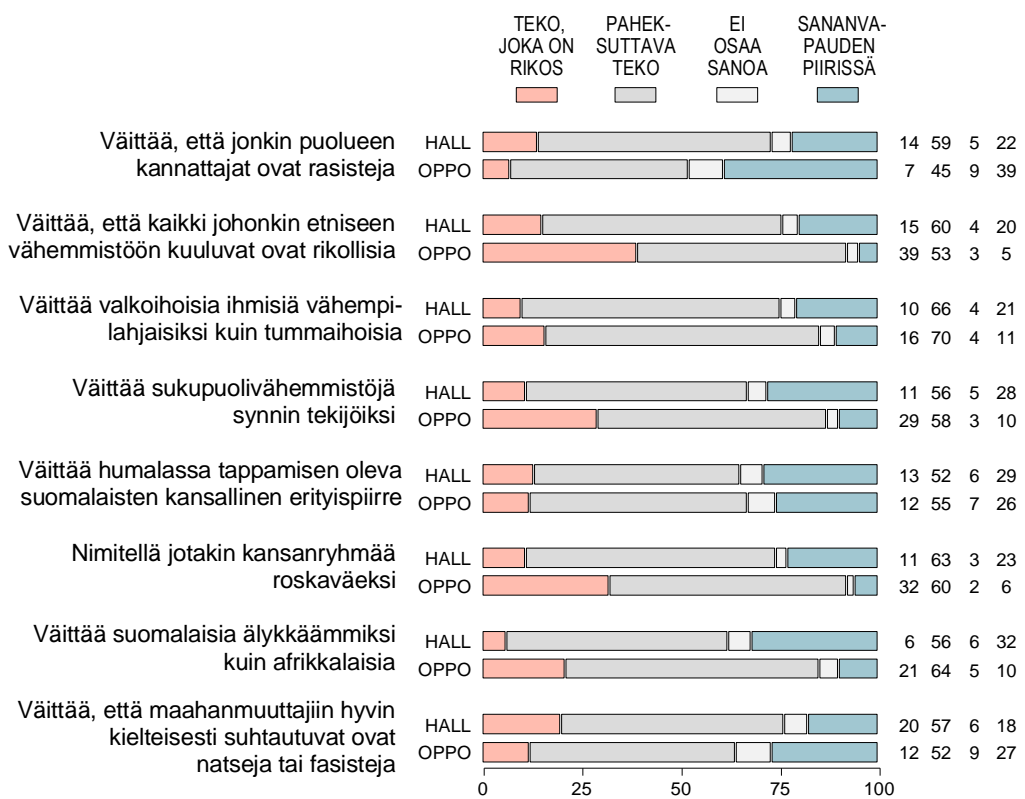
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

Kuvio 5s. MITÄ MIELTÄ ON SIITÄ, ETTÄ JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE SEURAAVIA ASIOITA: NAISTEN vs. MIEHETN ARVIOT (%).

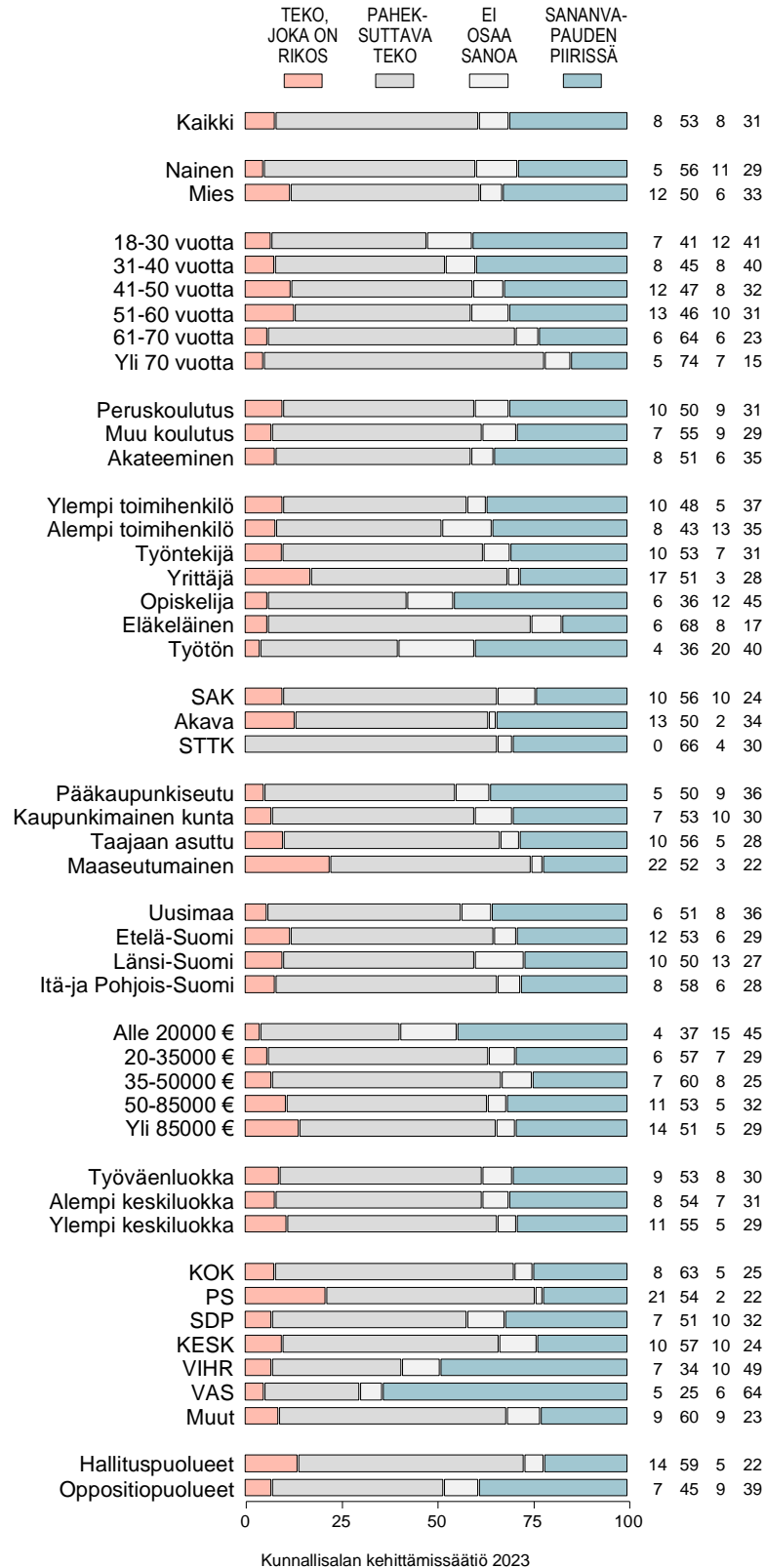
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

Kuvio 5h. MITÄ MIELTÄ ON SIITÄ, ETTÄ JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE SEURAAVIA ASIOITA: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

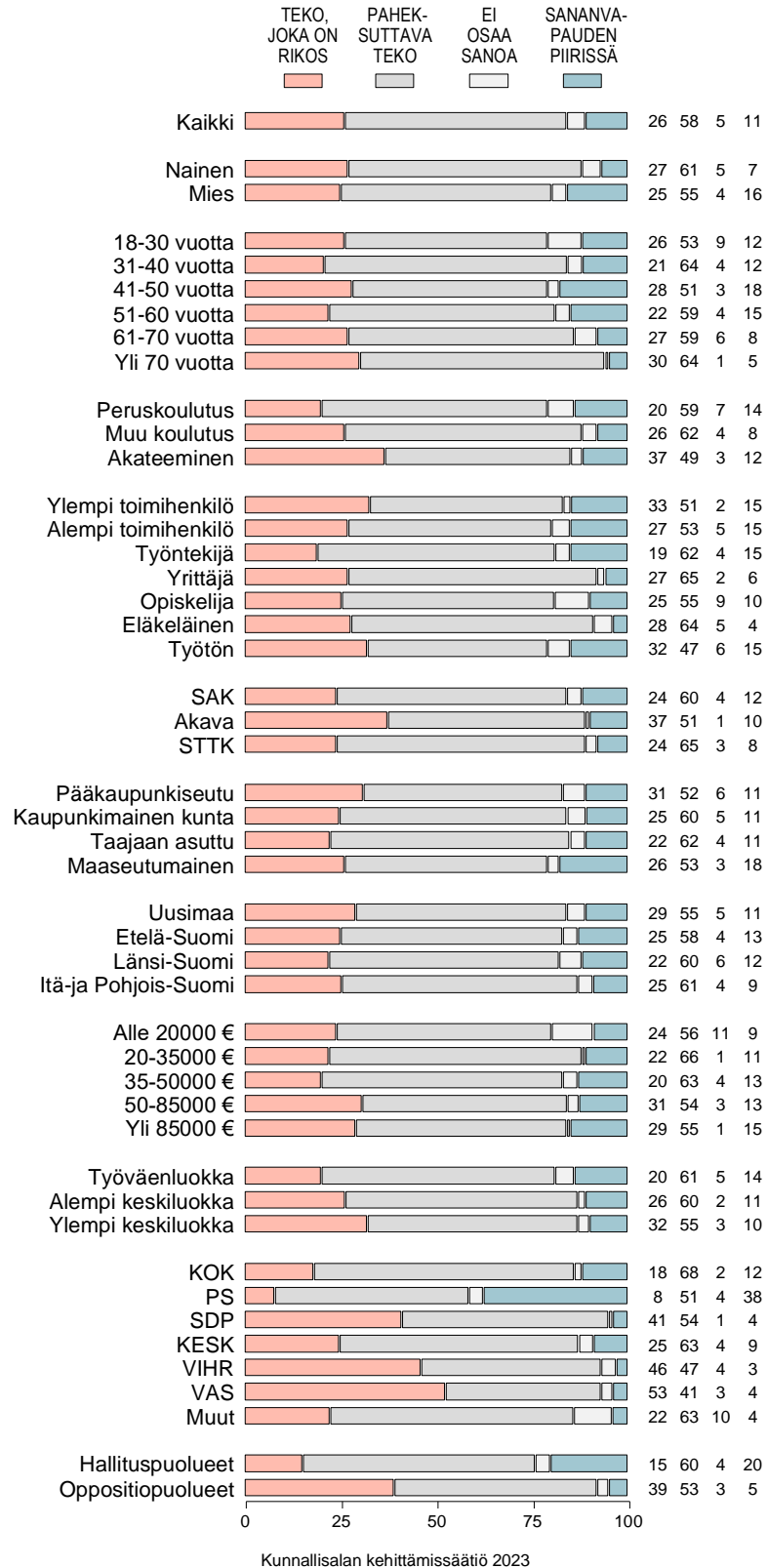

Kunnallisan kehittämissäätiö 2023

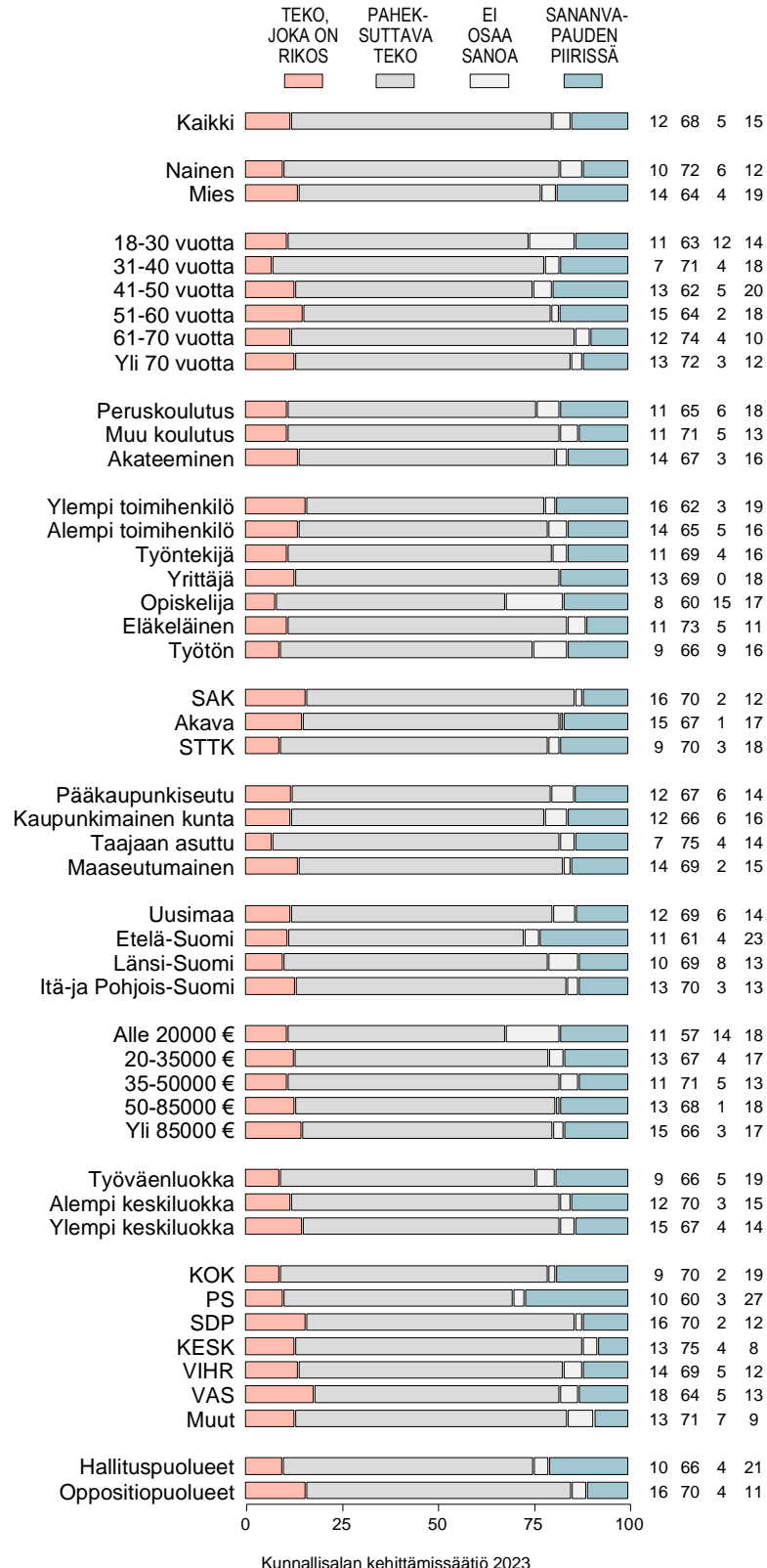
Kuvio 5-1. MITÄ MIELTÄ ON JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE: VÄITTÄÄ, ETTÄ JONKIN PUOLUEEN KANNATTAJAT OVAT RASISTEJA (%).

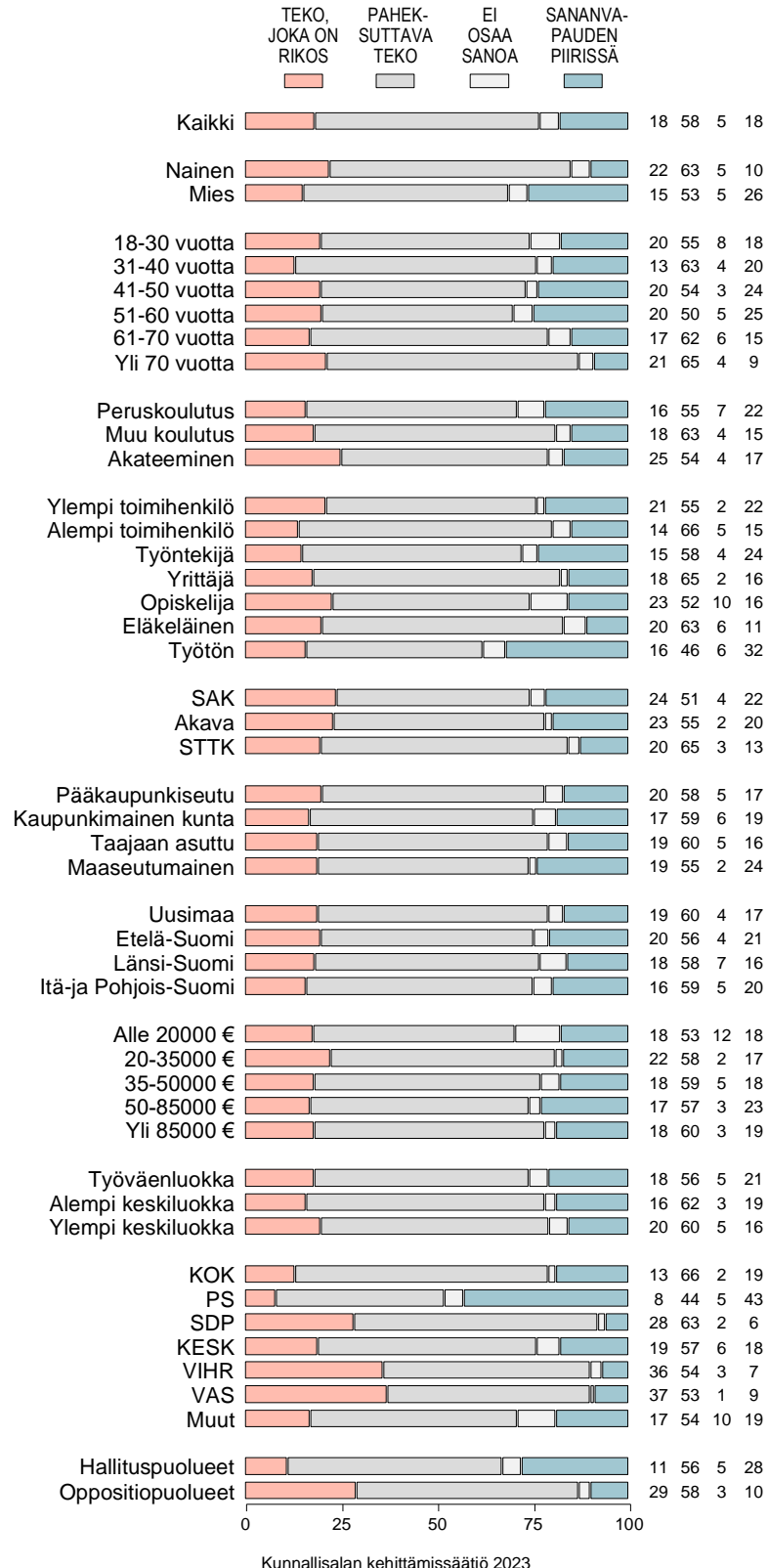
Kuvio 5-2. MITÄ MIELTÄ ON JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE: VÄITTÄÄ, ETTÄ KAIKKI JOHONKIN ETNISEEN VÄHEMMISTÖÖN KUULUVAT OVAT RIKOLLISIA (%).

Kuvio 5-3. MITÄ MIELTÄ ON JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE: VÄITTÄÄ VALKOIHOISIA IHMISIÄ VÄHEMPILAHJAISIKSI KUIN TUMMAIHOISIA (%).

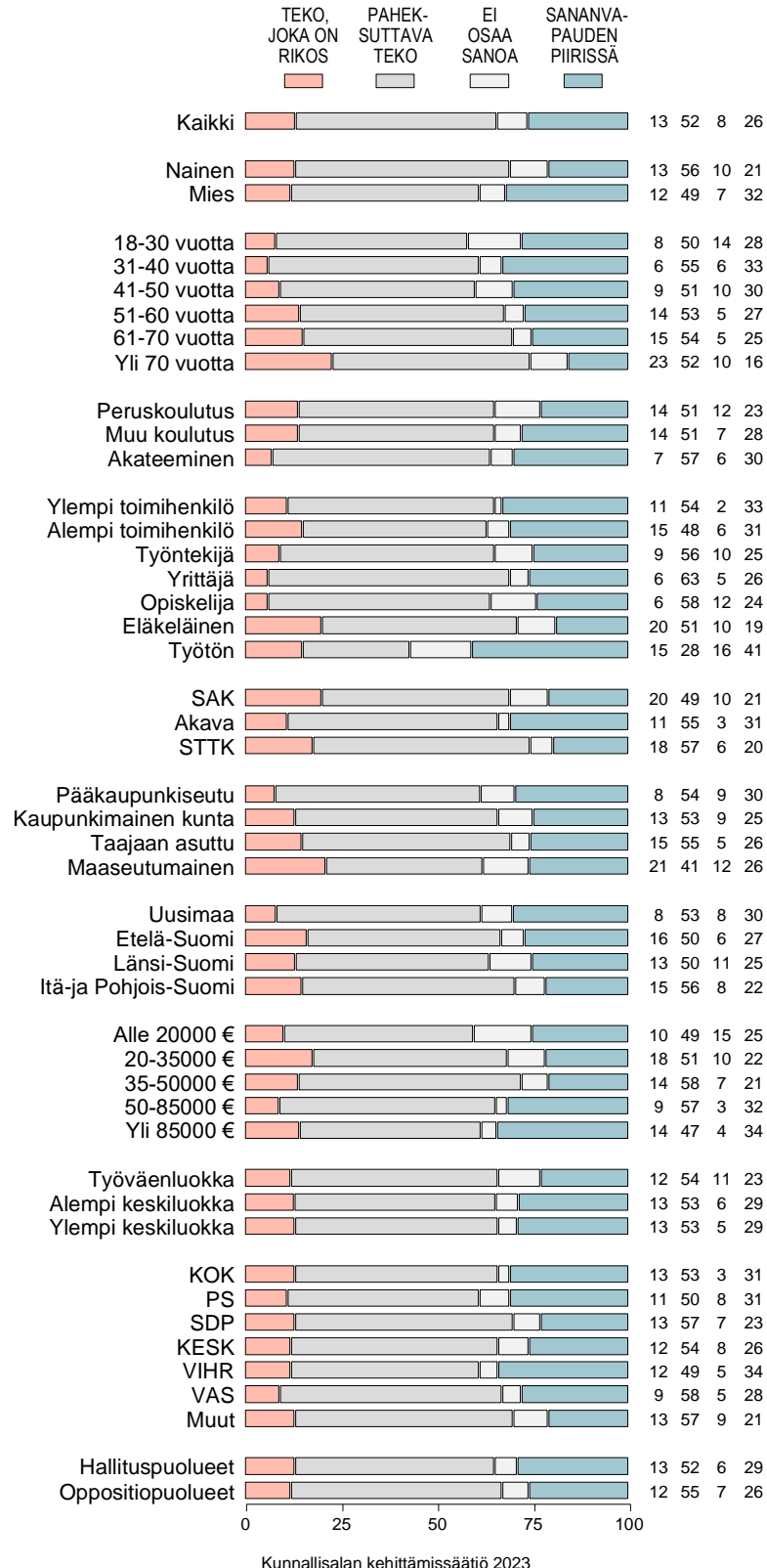

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

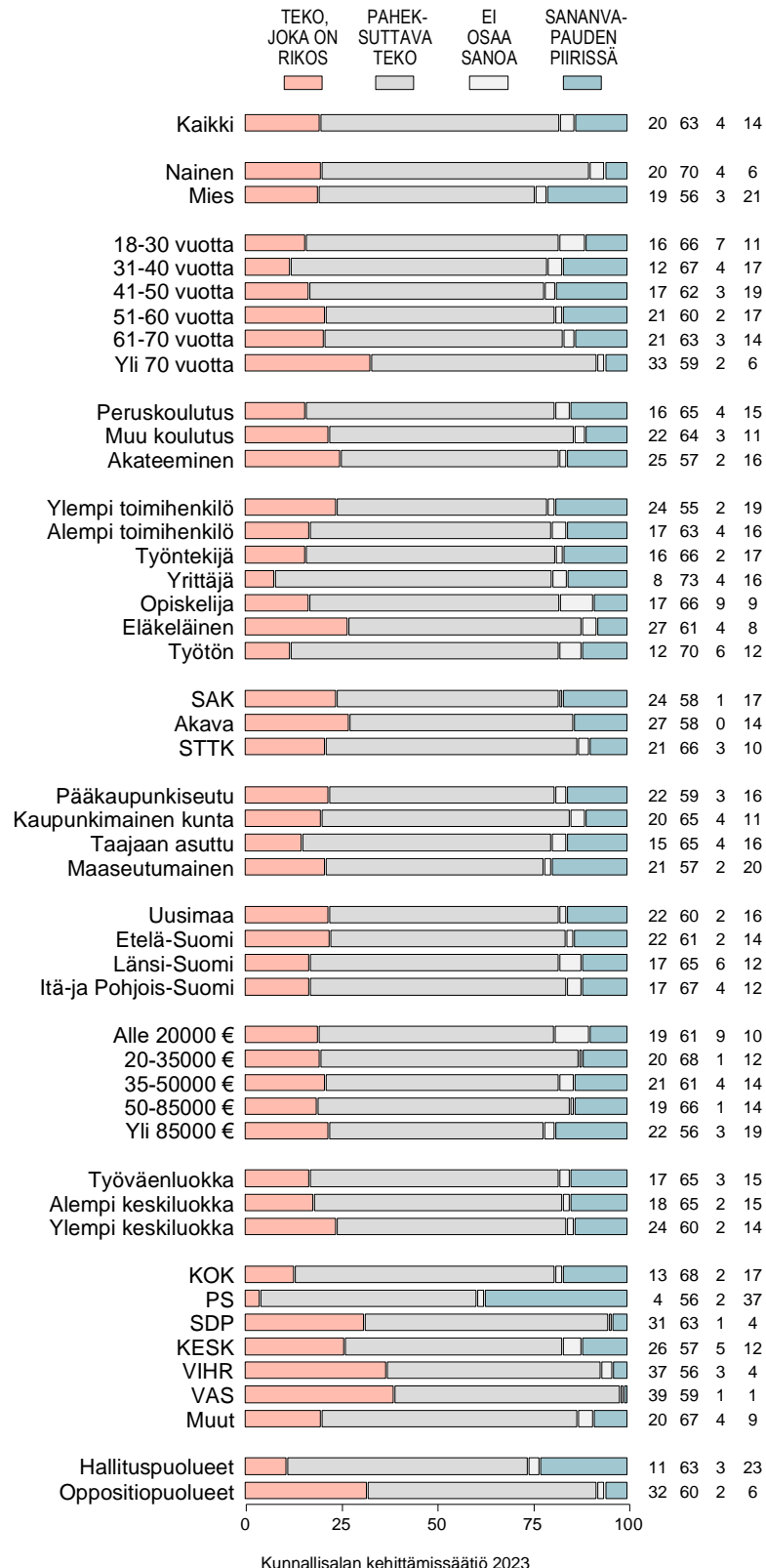
Kuvio 5-4. MITÄ MIELTÄ ON JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE:
 VÄITTÄÄ SUKUPUOLIVÄHEMMISTÖJÄ SYNININ TEKIJÖIKSI (%).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

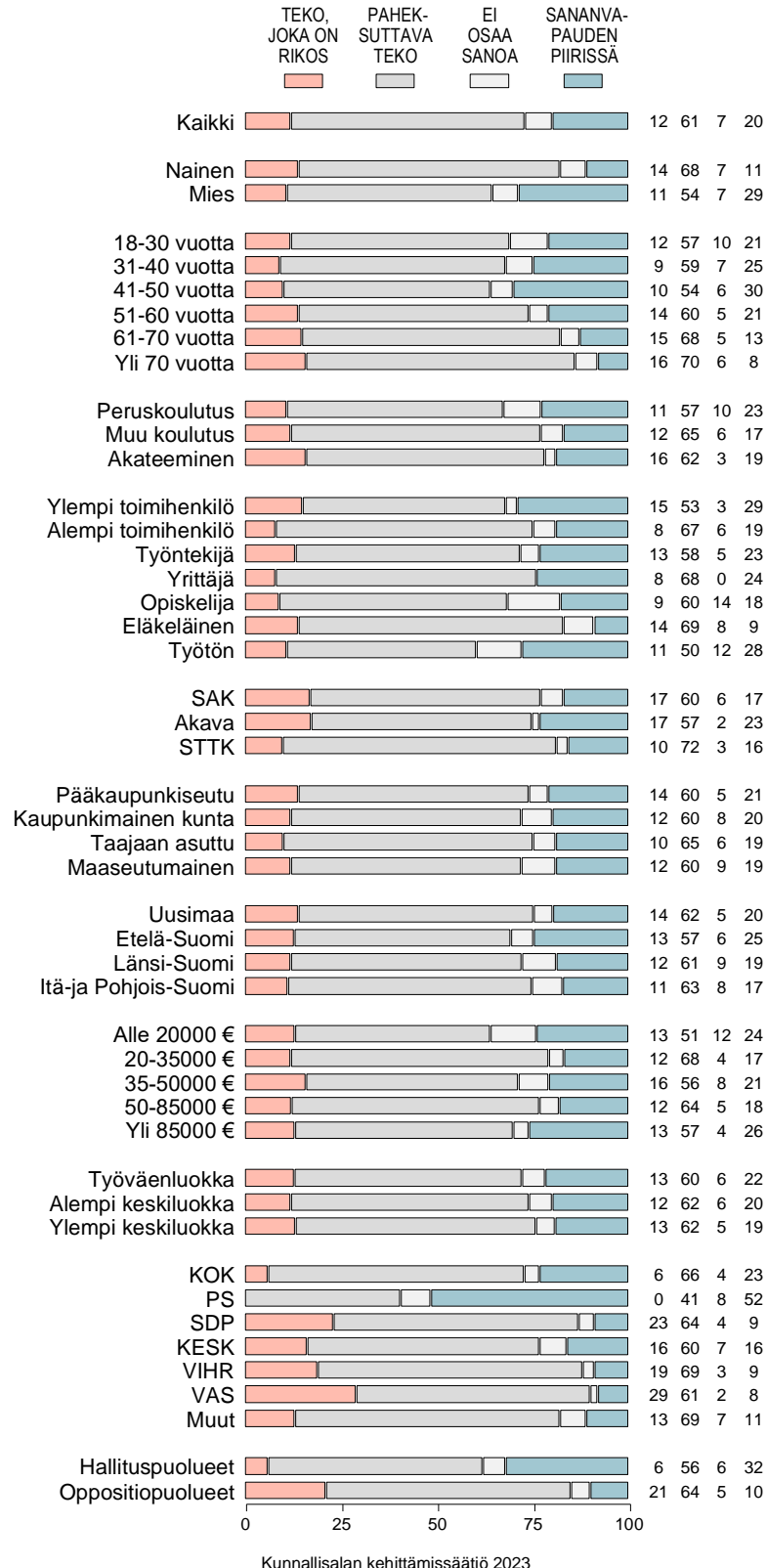
Kuvio 5-5. MITÄ MIELTÄ ON JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE: VÄITTÄÄ HUMALASSA TAPPAMISEN OLEVAN SUOMALAISTEN KANSALLINEN ERITYISPIIRRE (%).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

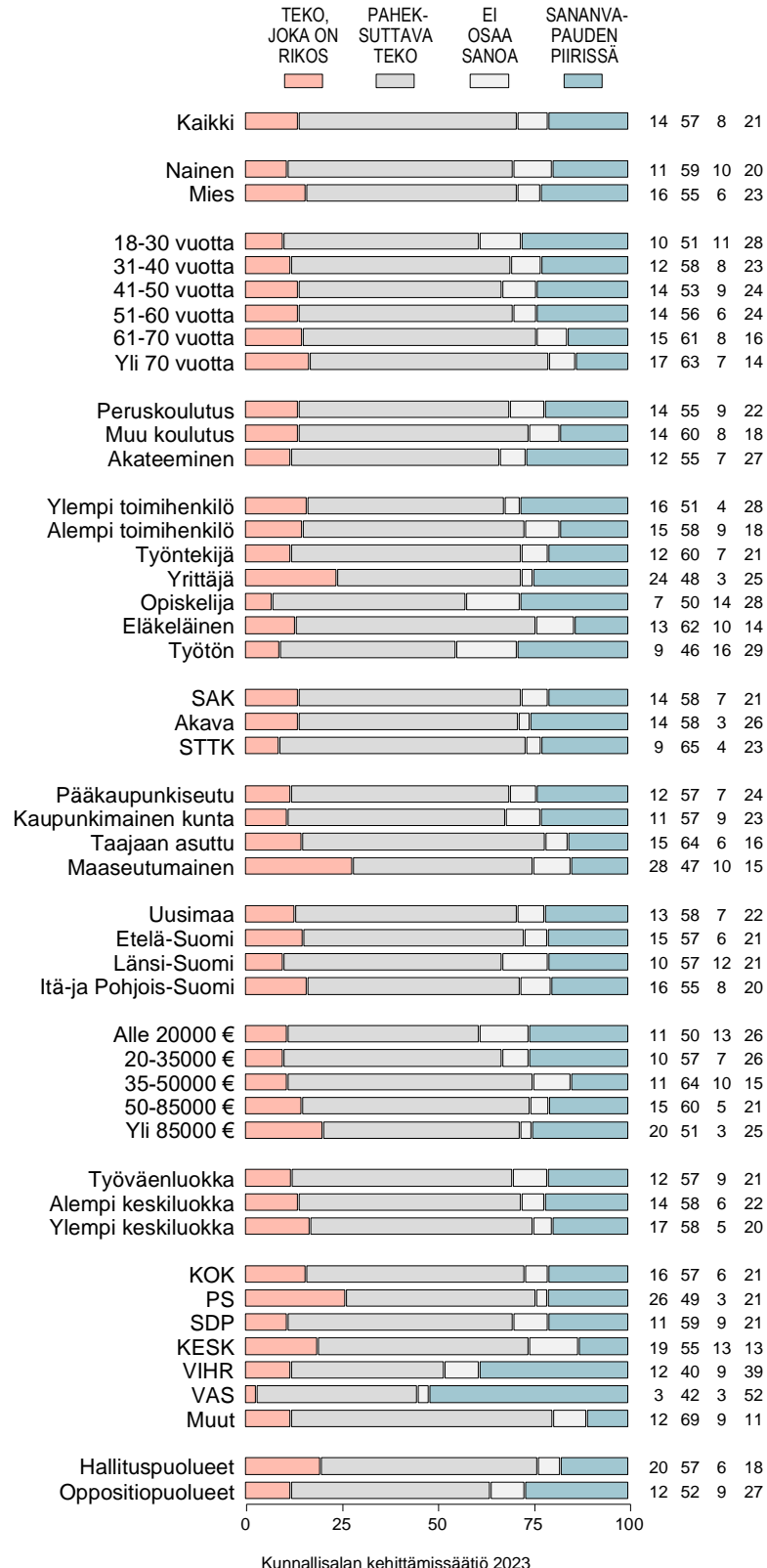
Kuvio 5-6. MITÄ MIELTÄ ON JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE:
 NIMITELLÄ JOTAKIN KANSANRYHMÄÄ ROSKAVÄEKSI (%).

Kuvio 5-7. MITÄ MIELTÄ ON JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE: VÄITTÄÄ SUOMALAISIA ÄLYKKÄÄMMIKSI KUIN AFRIKKALAI- SIA (%).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

Kuvio 5-8. MITÄ MIELTÄ ON JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE: VÄITTÄÄ, ETTÄ MAAHANMUUTTAJIIN HYVIN KIELTEISESTI SUHTAUTUVAT OVAT NATSEJA TAI FASISTEJA (%).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023